

УДК: 316.48(497.7)
Biblid 1451-3188, 15 (2016)
Год XV, бр. 56-57, стр. 277-295
Изворни научни рад

др Драган БУКАНОВИЋ¹
мр Митко АРНАУДОВ²

ЕВРОПСКЕ ИНИЦИЈАТИВЕ У ПРОЦЕСИМА РЕШАВАЊЕ САВРЕМЕНЕ МАКЕДОНСКЕ ПОЛИТИЧКЕ КРИЗЕ

ABSTRACT

The Republic of Macedonia nowadays is facing the biggest political crisis since its independence. Blockades on its euro-Atlantic path as the consequences of open questions with neighbor states and internal institutional problems are the major points, which draw away this country from the European Union and NATO. Comprehensive internal polarization at the political level is influencing on the marginalization of strategic interests of the Macedonian state. Such conditions create new challenges within Macedonian society. Besides the problems on the interethnic level, Macedonian society is faced with huge economic and social problems. The mentioned combination of problems within Macedonia creates fertile ground for tensions, provocations between different groups of society and security consequences wider in the region. From the other side, lack of appropriate mechanisms by the EU for problems in the Macedonian state additionally complicates political streams and eventual alternatives for solutions. From today's point of view, the Republic of Macedonia is at the crossroads with two options: to

---

¹ Институт за међународну политику и привреду, Београд. Е-маил: dragandj@diplomacy.bg.ac.rs. Рад представља део научног пројекта Института за међународну политику и привреду: „Србија у савременим међународним односима – стратешки правци развоја и учвршћивања положаја Србије у међународним интегративним процесима – спољно-политички, међународни економски, правни и безбедносни аспекти”, финансираног од стране Министарства, просвете, науке и технолошког развоја Владе Републике Србије (евиденциони број: 179029), за период 2011–2016.

² Факултет политичких наука, Београд.

accelerate the process of finding a solution to the ongoing political crisis and continue on its euro-Atlantic track, or to become an isolated country with third world characteristics, although it is surrounded by member states of the EU and NATO

Key words: Republic of Macedonia, actual political crisis, Pržino agreement, name issue, European Union, NATO, Kumanovo.

1) РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА – „ВЕЧИТИ ЗАПАДНОБАЛКАНСКИ КАНДИДАТ“

Македонска држава, која је стекла своју независност у процесу дезинтеграције бивше југословенске федерације, била је много више просперитетнија током последње деценије 20. века него што је то данас. Она је мирним путем постала суверена и независна држава, успевала је, а и данас делимично то успева, да управља сложеним унутрашњим међуетничким односима, но веома тешко успева да „капитализује“ своју самосталност. Као и свака друга држава на просторима западног Балкана, и Македонија се суочава са бројним унутрашњим и спољнополитичким проблемима. Спорови са суседним државама представљају дугогодишњу традицију на западном Балкану. Они можда и не би били тако значајни уколико би подразумевали само „лоше“ односе са непосредним суседством. Међутим, ако их сагледамо у контексту европских интеграција, можемо веома лако да разумемо њихов значај. Још од стицања независности 1991. године, Република Македонија поставила је као приоритетни циљ у спољној политици укључивање у Европску унију и друге организације европске политичке и економске интеграције, као и у системе колективне безбедности.³ Али, у „ишчекивању“ да се наредних година придружи Европској унији и НАТО-у, македонска спољна политика је у сталној опасности од „кошмара због савезништва“ балканских суседа („у окружењу“).⁴ Чињеница је да су Република Бугарска и Република Грчка сталне чланице Европске уније и НАТО-а, док је Република Албанија стална чланица НАТО-а, и да ове државе као непосредни суседи Македоније, круцијално утичу на њен евро-атлантски пут. Један од основних услова за чланство у Европској унији и НАТО подразумева стабилне регионалне односе. У случају Македоније то би значило да је она још далеко од достизања ових спољно-политичких циљева. Спор око уставног имена са Републиком Грчком, идентитетска и историјска спорења са Републиком Бугарском и албанска мањина у северо-западним деловима Македоније као тачка кључања у односима Скопља и Тиране, представљају високо-позициониране изазове на агенди ове државе за учлањење у ЕУ и НАТО. Када на ово додамо и актуелне унутрашње неприлике,

---

³ Бранко Павлица, *Македонија у балканским односима*, Београд, 2012, стр. 433.

⁴ *Ibidem*, стр. 18.

креиране пре свега на високом политичком нивоу, европску перспективу ове мале државе готово и да не видимо. Република Македонија је данас у једном од најнеповољнијих периода од стицања своје државности. Чак ни конфликт из 2001. године, који је био на ивици отпочињања свеопштег грађанског рата, није проузроковао комплетну институционалну блокаду македонског државног система као што је то случај данас. Актуелна политичка криза, коју креирају македонске политичке странке, у последњих годину и по дана довела је до *de facto* целокупне спољно-политичке изолације Македоније, и израженог, а могуће је и трајног скретања са европског и атлантског пута. Могло би се рећи да су за македонску политичку елиту партијски интереси значајнији од европских интереса државе и грађана. Но, да бисмо још јасније разумели изазове који су пред македонском државом, морамо да покушамо да одговоримо на питање зашто Република Македонија, у својој 25-годишњој историји независности, није успела да разреши спорове са Грчком и Бугарском? Да ли су ови спорови наметнути македонској држави или је унутар-македонски фактор генератор ових спорова? Или се поново ради о неодговорности македонске политичке елите у односу на државне интересе? Стабилни и пријатељски односи са суседним државама, без спорова и отворених питања јесу основ за Републику Македонију на путу учлањења у ЕУ и НАТО. Баш због тога, спољнополитички изазови не смеју да буду средство за обрачунавање на унутрашњој политичкој арени, већ мотив за креирање свеобухватне стратегије у циљу њиховог превазилажења и убрзања евро-атлантског пута. Не смео занемарити ни проблеме са којима се суочава сама Европска унија. Маргинализована заинтересованост официјалног Брисела за (не)прилике на просторима западног Балкана није случајност. Бројни економски проблеми у оквирима Европске уније и све мање компромиса између држава-чланица о најзначајнијим питањима, сведоче нам о феномену „унутрашње презаузетости“ администрације у Бриселу. Такође, актуелна мигрантска криза додатно усложњава политичко стање у оквирима Европске уније. Постојање таквих неприлика како на европском, тако и на западно-балканском нивоу креира нове баријере на евро-атлантском путу македонске државе. „Чланство држава региона западног Балкана у Европској унији биће процес везан за (више)деценијски процес придруживања, а мање вероватно (више)годишњи.“⁵ У случају Републике Македоније такав ток догађаја додатно ће закомпликовати већ сложу политичку и институционалну кризу. Политички елита постала је потпуно имуна на „забелешке“ које добија од администрације у Бриселу. У македонској држави, у последњих десет година усвојен је нов дискурс у односу на евро-атлантске интеграције. Дискурс који већ дуго низ година успева да

⁵ Драган Ђукановић, „Западни Балкан 2014. – напредак у Европским интеграцијама или стагнација?“, у Драган Ђукановић, Александар Јазић, Милош Јончић (урс.), *Србија, регион, и Европска унија*, Институт за међународну политику и привреду, Београд, 2015, стр. 255.

„мапира“ грчко-македонски спор као једину баријеру на евро-атлантском путу Македоније. Мудро и популистички постављен у односу на грађане, да бирају између свог македонског историјског идентитета и убрзане интеграције „безимене нације“. Ако погледамо мало уназад, видећемо да је на самиту НАТО-а у Букурешту 2008. године, македонски пријем *de facto* био блокиран од стране официјалне Атине. Македонска држава се и данас суочава са сличним проблемима и на састанцима Европског савета. Само што у случају Европске уније, официјална Атина успева веома вешто да одлаже разматрање процеса приступних преговора са Македонијом. Заједно са званичницима из Софије они „играју на карту“ неиспуњених критеријума из Копенхагена од стране власти у Скопљу. Десет година за редом се одлаже почетак приступних преговора Македоније са Европском унијом, а то се правда неактивношћу македонске државе у процесу достизања регионалне стабилизације и одржавања добросуседских односа. Бивши грчки премијер Костас Караманлис (Konstantinos Alexandrou Karamanlis) у више наврата током самита Европске уније изјављивао је како ће Грчка можда блокирати приступање Скопља у Европску унију и НАТО, уколико не дође до споразума са именом.⁶ Данас, све се мање помињу спорови са суседима, а све више се наглашава опасност од континуиране унутрашње дестабилизације. Неуспех у евроатлантским интеграцијама и константно блокирање од стране суседа подстиче јачање македонског национализма, који и у онако крхкој држави са недовољно изграђеним демократским институцијама и неразвијеним механизмима консолидације политичких процеса, лако може склизнути у нове међуетничке тензије.⁷ Можемо закључити да актуелна унутрашња политичка криза на својеврстан начин представља последицу десетогодишње блокаде македонске државе на евро-атлантском путу. Република Македонија, некад лидер на регионалном нивоу на путу ка ЕУ и НАТО, данас се суочава са политичком и институционалном кризом која је из дана у дан удаљава од евро-атлантске перспективе. Случај македонске државе отвара и ново поглавље у односима између ЕУ и држава-кандидата на западном Балкану. Укљученост званичног Брисела, пре свега у решавању унутрашње македонске кризе, но и у процесима медијације током разрешавања спорова са Грчком и Бугарском, јасно ће указати да ли „европска породица“ и даље уважава Солунску агенду. Да ли Европска унија, средњорочно посматрано, види македонску државу као сталну чланицу? Да ли је тренутна политичка елита у Македонији спремна да поврати ову државу на евро-атлантску стазу? Да ли постоји интерес у круговима македонске

---

⁶ Бранко Павлица, *Македонија у балканским односима*, Београд, 2012, стр. 23.

⁷ Сандра Вучић, Срђан Миленковић, „Македонија: фактор стабилности или нестабилности у регионалном безбедносном подкомплексу Западни Балкан?“, у Мирослав Антевски (ур.), *Међународни проблеми*, Институт за међународну политику и привреду, Београд, 2014, стр. 439.

политичке елите за остварење евро-атлантских циљева, или је једноставније управљати државом изван оквира и стандарда тзв. европске породице?

2) САВРЕМЕНИ УНУТАР-ПОЛИТИЧКИ ИЗАЗОВИ МАКЕДОНСКЕ ДРЖАВЕ

Актуелна политичка криза у Републици Македонији представља саставни део процеса трајне дестабилизације ове државе. Поред снажних и изражених фрустрација на политичком и друштвеном нивоу као последице регресије на евро-атлантском путу, и управљања безбедносно-хуманитарном мигрантском кризом, политичка и институционална криза, пре свега генерисана на високом политичком нивоу, представља корак назад у стабилизацији државе на политичком, економском и безбедносном плану. Аустријски часопис „Кроне“ (*Krone Zeitung*) преноси да протести у Македонији неке подсећају на „устанак на Мајдану, када је збачено омражено, са правом, украјинско руководство, али је и земља склизнула у грађански рат који траје и данас.⁸ Таква поређања само указују на тежину проблема са којима се суочава македонска држава на унутрашњем плану. Политика у Македонији постала је стални рат и питање живота и смртти, уместо борбе за кључне позиције власти и добро владање.⁹ Но, да бисмо имали јаснију слику, морамо напоменути да је процес унутрашње политичке дестабилизације македонске државе започет још у децембру 2012. године. На унутрашњем плану „чувени“ 24. децембар или „македонски црни понедељак“ представља почетак новог поглавља на политичкој сцени у Македонији. Сукоб између посланика владајућих странака и странака из опозиције, који је избио у македонској скупштини поменутог датума, представља најрепрезентативнији пример који сведочи о капацитетима политичке културе унутар македонске политичке елите, но и још значајније, пример који указује на (не)заинтересованост македонских политичара у вези државних и стратешких интереса. Уместо кроз расправу, да би се постигао консензус око државног буџета за 2013. годину, македонски посланици су започели расправу на личном нивоу која је резултирала општом тучом у македонском Собрању и избацивањем опозиционих посланика из зграде скупштине. Опозициони СДСМ памти 24. децембар 2012. године као дан када је у Македонији суспендована парламентарна демократија, а њихови посланици, заједно са представницима медија насилно избачени из Скупштине, док владајућа ВМРО-ДПМНЕ као дан када је опозиција манипулисањем покушала да

⁸ Саша Бојић, Мехмед Смајић, „Проблеми у „тампон држави“, *Dojče vele*, Интернет: <http://www.dw.com/bs/problemi-u-tampon-dr%C5%BEavi/a-19207482>, 05.08.2016.

⁹ Biljana Vankovska, “Social movements and protests in Macedonia: Between state building and popular demands from below”, у: Biljana Vankovska, *Security Dialogues*, Faculty of Philosophy – Скопје, Скопје, 2015, р. 443.

блокира усвајање новог буџета, а самим тим и функционисање државе.¹⁰ Овај инцидент је разрешен усвајањем тзв. Мартовског уговора који је успео краткорочно да ревитализује односе између парламентарних странака, но није успео дугорочније да обезбеди политичку стабилност у Македонији. Неуспешна имплементација Мартовског уговора нас упућује на процес који је усмерен ка продубљавању политичке кризе. Опозициони СДСМ признаје да „практично ништа није усвојено на основу Извештаја Комисије задужене за 24. децембар“, но они кривицу лоцирају у ВМРО-ДПМНЕ.¹¹ Према речима посланика Илије Димовског из ВМРО-ДПМНЕ, „добро је што је успостављен снажан дијалог поводом догађаја од 24. децембра и што су усвојене препоруке, но није добро што се не имплементују“.¹² Парламентарне и председничке изборе из 2014. године видимо као другу етапу у процесу продубљавања македонске политичке кризе. Овај изборни циклус поново је оживео екстремна непријатељства између политичких странака, пре свега у македонском блоку. Погрешно је посматрати политичке кругове у македонској држави као терене за политичке и фер утакмице. У случају Републике Македоније, слободно можемо поистоветити политичку борбу са борбом са голи опстанак. Поменути избори су на основу извештаја ОЕБС-а (Organization for Security and Co-operation in Europe) оквалификовани као регуларни, но у овим извештајима не помиње се демократска и фер утакмица. Посматрачи из ОЕБС-а су на један изразито дипломатски начин саопштили да су избори били одлично организовани у техничком смислу, но не и на основу демократских и фер параметара. Владајућа ВМРО-ДПМНЕ је неколико дана пре избора објавила да постоје сумње да опозициони СДСМ већ има припремљен сценарио за провокације и проблеме током изборног дана преко својих партијских активиста, како би оправдао пораз, а потом и отпочео нову политичку кризу.¹³ Иако је изборни дан прошао у релативно мирној атмосфери, опозиција је оптужила владајућу странку ВМРО-ДПМНЕ за системско фалсификовање избора. Конгрес СДСМ једногласно је усвојио Извештај о председничким и парламентарним изборима у 2014. години у коме су потврђене одлуке Централног и Извршног одбора СДСМ о непризнавању изборног резултата и одбијању посланичких мандата.¹⁴ Такав ток

---

¹⁰ Катерина Блажевска, „24-ти декември година потоа: Со Шиповиќ „притворени“ и препораките“, *Dojče vele*, Internet: <http://dw.com/p/1Aey1>, 09.08.2016.

¹¹ Ibidem

¹² Ibidem

¹³ „Сценарио за инциденти и непризнавање на изборите на 27. април“, Дневни лист *Дневник*, Интернет: <http://mkd-news.com/stsenario-za-intsidenti-i-nepriznavane-na-izborite-na-27-april/>, 11.08.2016.

¹⁴ „Конгресот на СДСМ едногласно за непризнавање на изборните резултати и пратеничките мандати“, *Daily MK*, ТВ Орбис, Интернет: <http://daily.mk/vesti/kongresot-sdsm-ednoglasnosvo-i-izveshtajot-izborite>, 07.08.2016.

догађаја додатно је утицао на повећање турбуленција у политичком систему Македоније. За старог-новог премијера, Николу Груевског ови избори су били огромна, снажна и моћна победа. „Ово је недвосмислено поверење и јасно изражена воља грађана Македоније. Жалим што због личних интереса, подцењујући вољу народа, председник и руководство СДСМ-а су одлучили да раде на директну штету Македоније, у корист оних који јој не желе добро“, рекао је Груевски.¹⁵ На крају ови избори представљају само увод у поглавље у којем и данас се налази македонска држава. Уредник у „Јутарњем вјеснику“ Ерол Риазов констатује да велике изборне победе у недемократским системима завршавају и великим проблемима. „Без обзира колико се то представља као изборна победа или као изборна крађа, само непризнавање избора значи пораз за демократију и општу зрелост друштва 23 године од увођења вишестраначког система.“¹⁶ Након ових избора започета је етапа која недвосмислено доводи у питање одрживу будућност македонске државе. Македонска држава, њене институције и друштво суочавају са се свепрожимајућим феноменом тоталне партијске екстремизације, дерогирањем Устава и закона од стране постојеће политичке елите и јасно искључења са пута који је водио у смеру остваривања државних интереса, односно чланства у евроатлантским институцијама.

3) АФЕРА „ПРИСЛУШКИВАЊЕ“ - ТЕСТ МАКЕДОНСКЕ ДРЖАВНОСТИ

Објављивање прислушкиханих разговора од стране лидера опозиционе СДСМ, Зорана Заева, тадашњи премијер Никола Груевски оквалификовао је као покушај државног удара, док је опозициони лидер то видео као начин да се прикаже истина македонској јавности. Криза је официјално започета јавним преносом поменутих прислушкиханих разговора од стране медија које су блиски опозиционим структурама. Тадашњи председник македонске владе, Никола Груевски одржао је ванредну прес конференцију на тему тзв. „покушаја државног удара“ од стране опозиције. Он је оптужио опозициону странку СДСМ за велеиздају, за сарадњу са страним обавештајним службама и за организовано и масовно прислушкихање бројних македонских функционера у сарадњи са претходно поменутих службама.¹⁷ На супротној страни, лидер СДСМ, Зоран Заев оптужио је владину структуру да је она сама организовала процес прислушкихања у оквиру

¹⁵ Благоја Кузмановски, „Македонија: годину обележили избори“, *Радио слободна Европа*, Интернет: <http://www.slobodnaevropa.org/a/makedonija-godinu-obelezili-izbori/26769434.html>, 07.08.2016.

¹⁶ Катерина Блажевска, Светозар Савић, „Македонија пред новом кризом“, *Dojče vele*, Интернет <http://www.dw.com/bs/makedonija-pred-novom-krizom/a-17595560>, 03.08.2016.

¹⁷ „Бомбите на Заев“, *Портали Алмакос*, Интернет: <https://www.youtube.com/watch?v=2TBDslfC7jc>, 04.08.2016.

македонских обавештајних служби.¹⁸ Поменута криза је пробудила велики интерес у медијима на европском континенту, а свакако и у регионалном контексту. Очекивали су се политичке и кривичне одговорности како између појединаца из владајућих странака, тако и између одређених представника опозиције. Међутим, таква очекивања нису се реализовала, већ је започет процес који је био праћен обостраним подношењем кривичних пријава за функционере из власти и из опозиције и константним јавним оптуживањем за спровођење активности који су у супротности са државним интересима. За универзитетског професора социологије, Илију Ацевског, суштинско решење за текућу кризу, бар на самом почетку, било би хапшење лидера СДСМ за противправно објављивање приватних материјала који су били у поседу обавештајних агенција, оставка тадашњег премијера Николе Груевског, и на тај начин омогућавање државним институцијама да решавају политичку кризу кроз установљене правне и институционалне механизме.¹⁹ Ова политичка криза, настала као последица афере „Прислушкивања“ и као фаза продубљавања политичке нестабилности на основу ранијих неразрешених криза поменутих у претходном поглављу, све више наликује на свепрожимајућу институционалну кризу која доводи до целокупне блокаде у функционисању државе Македоније. Чврсто залагање македонске политичке елите искључиво за уске партијске интересе изазвало је реакцију званичника из Брисела. Након бројних позива од стране ЕУ за брзо и институционално разрешење ове афере тј. кризе, из Брисела је понуђена директна помоћ у својству медијације. Морамо напоменути да је европска медијација започета тек у мају 2015. године, односно четири месеца након што је македонски премијер оптужио опозициони СДСМ за велеиздају, а опозициони лидер Зоран Заев започео пројекат „Истина за Македонију“. Током ова четири месеца македонска и регионална јавност имала је прилику да саслуша прислушкиване разговоре бројних македонских политичких функционера, новинара, представника дипломатског кора, бизнисмена, итд. Веома је важно напоменути да су у овим разговорима садржане бројне информације и докази о криминалним активностима појединих функционера македонске политичке елите. Због противправног начина на који су објављивани ови разговори и због страха од евентуалне ескалације ситуације, процес преговора власти и опозиције, под менторском палицом представника ЕУ започет је под условом да се заустави емитовање прислушкиваних разговора. На самом почетку на преговорима су учествовали само лидери највећих македонских странака односно Никола Груевски и Зоран Заев, да би потом у разговоре били укључени и представници најугицајних странака из албанског блока, Али Ахмети (*Ali Ahmeti*) и Мендух Тачи

---

¹⁸ “Бомбата на Зоран Заев”, *Радио Балканика*, Интернет: <https://www.youtube.com/watch?v=knKCGi0HLqg>, 09.08.2016.

¹⁹ “Бомбите на Заев”, *op. cit.*

(*Menduh Thaçi*). У својству медијатора учествовали су европски парламентарци Едвард Кукан (*Eduard Kukun*), Ричард Ховит (*Richard Howitt*) и Иво Вајгл (*Ivo Vajgl*). Поменути европарламентарци нису имали довољно политичке моћи, нити утицаја, да успеју да убеди македонске лидере на компромисно решење. Након „маратонских“ преговора у институцијама ЕУ у Бриселу, резултати су били негативни. Македонски лидери нису успели да се помере са својих „партијских црвених линија“ и да на прво место поставе државне интересе Македоније. Такав ток догађаја изазвао је и видљиво незадовољство представника Европске уније, но њихови напори у циљу достизања одрживог решења су настављени. Убрзо након тога је уследио нови сусрет на којем је учествовао и високи представник ЕУ за суседску политику и преговоре о проширењу, Јоханес Хан (*Johannes Hahn*). Овај сусрет поново није довео до жељеног решења односно до политичке стабилизације македонске државе. Након састанка, извештач за Македонију при Европском парламенту Иво Вајгл је у краткој изјави само рекао да састанак није био узалудан.²⁰ Професор Денко Малески, некадашњи министар спољних послова, сматра да присуство комесара Хана на овом сусрету значи да се подиже ниво аларма о решавању озбиљног проблема у којем се налази Македонија.²¹ Такође, он додаје, да је сада најважније међународним факторима са Запада да пиштољи остану у футролама, да се не посегне за насиљем, већ да се траже сва могућа мирна решења.²² За председника Македоније, Ђорџа Иванова (*Ѓорге Иванов*), актуелна политичка криза у држави представља пројекат у страном интересу зато што она не иде у прилог ни властима, ни опозицији.²³ На улицама Скопља међустраничке тензије постале су све видљивије. Први пут у историји независне државе Македоније уочена су отворена непријатељства између присталица владајућих и опозиционих странака. На то су додатно утицале изјаве политичких лидера који су истовремено преговарали и тежили постизању решења, но и јавно износили „блоковске“ изјаве чији садржаји су делили македонске грађане на патриоте и издајце. Испред македонске владе били су постављени шатори присталица опозиције, док су испред македонске скупштине били постављени шатори симпатизера владајућих странака који су сами себи назвали „браниоцима македонске државе“. Један од суштинских проблема са којима се суочава македонско друштво јесте управо чињеница што у овој држави не постоји

²⁰ „Груевски и Заев разговарали десет сати у Стразбуру!“, *Телеграф*, Интернет: <http://www.telegraf.rs/vesti/1575076-gruevski-i-zaev-razgovarali-10-sati-u-strazburu>, 07.08.2016.

²¹ Благоја Кузмановски, „Малески: Западу је важно да у Македонији пиштољи остану у футролама“, *Радио Слободна Европа*, Интернет: <http://www.slobodnaevropa.org/a/nemadogovora-o-resenju-politicke-krize-u-makedoniji/27026315.html>, 09.08.2016.

²² *Ibidem*

²³ „Иванов обракјање: Аболиција и амнестија за власта и опозицијата“, *Медиа Вести*, Интернет: <https://www.youtube.com/watch?v=pW9BhGM-aaw>, 10.08.2016.

политичка алтернатива која има капацитете да се такмичи са кључним политичким структурама (ВМРО-ДПМНЕ, СДСМ, ДУИ, ДПА). На политичкој сцени у Републици Македонији доминирају поменуте четири странке, којима управљају снажни лидери који самостално усвајају кључне државничке одлуке заједно са уском групом личних пријатеља.²⁴ С друге стране, политички успех највеће опозиционе странке СДСМ увек је осујећен на основу бремена који носе још из времена владања током деведесетих. Недостатак кредибилитета у македонској опозицији, поготово у редовима СДСМ-а, која је за време свог владања успоставила темеље данашњег политичког система, заснованог на корупцији и непотизму, представља један од основних узрока неповерења грађана и недостатку масовне подршке.²⁵ У условима ослабљене власти и готово маргинализоване опозиције, пут ка постизању политичког решења додатно је усложњен из два разлога: прво, власт је потпуно свесна да је опозиција слаба да би равноправно учествовала у преговорима, што доводи до успоравања процеса преговора; и друго, опозиција је свесна своје немоћи и недостатка велике подршке, па на основу тога покушава на што дужи рок да одложи коначно решење и евентуални изборни циклус као средство за добијање новог легитимитета. Тачка кључања у македонској држави догодила се када је терористичка група састављена од бивших припадника Ослободилачке народне армије (ОНА), започела оружану акцију против македонских снага безбедности у кумановском насељу Диво. На врхунцу политичке кризе пропраћене масовним објављивањем прислушких разговора и бројним протестима у македонским градовима, тзв. терористички напад у Куманову представљао је реалну опасност од евентуалног избијања ширих грађанских сукоба, како на етничкој основи, тако и на партијској основи. За кумановског градоначелника Зорана Дамјановског ситуација у Куманову била је драматична. "Он је рекао да су грађани веома узнемирени, док поједини напуштају своје домове. Такође, апеловао је на грађане да остану мирни, да сачувају присебност и не подлежу етничким поделама."²⁶ Полицијска акција у циљу разбијања терористичке групе трајала је готово 48 сати. У овој акцији погинуло је осам припадника македонске полиције, док је више од двадесет рањено.²⁷ Поводом ове акције огласио се и лидер Демократске уније за интеграције и некадашњи шеф албанске ОБК (Ushtria Çlirimtare e Kosovës – УЏК), Али Ахмети. Он је у интервјуу за бечки дневник изјавио "да је ОБК у Македонији демобилисана у 2001, јер је то

---

²⁴ Marta Szpala, *Macedonia: a superficial democracy in the shadow of crises*, OSW/Commentary, Center for Eastern Studies, 2016, p. 1.

²⁵ *Ibidem*, p. 7.

²⁶ „Већина терориста савладана, акција и даље траје“, *N1 TV*, Интернет: <http://rs.n1info.com/a58813/Svet/Region/Kumanovo-sukob-policije-i-naoruzane-grupe.html>, 10.08.2016.

²⁷ Милка Смилевска, „Смилевска о последицама сукоба у Куманову“, *Al Jazeera Balkans*, Интернет: <http://balkans.aljazeera.net/video/smilevska-o-posljedicama-sukoba-u-kumanovu>, 10.08.2016.

договорено мировним споразумом из Охрида, који су прихватили сви чланови. Особе које се сада позивају на ОВК то чине као појединци. Они не могу говорити у име организације и не делују у сагласности са одлуком из 2001. године". О безбедносном значају кумановског догађаја сведочи нам и саопштење издато од стране руског министарства спољних послова. Њихова заинтересованост за македонске (не)прилике је повремена, односно након конфликтних дејстава из 2001. питање је да ли бисмо уопште могли да пронађемо саопштење Руске Федерације које се односи на питања из делокруга македонске државе. Поводом кумановског окршаја "руско Министарство спољних послова изразило је забринутост због оружаних инцидената уз наду да ће ситуација у Куманову у најскорије време бити нормализована и истражене околности".²⁸ Званична Москва искористила је ову прилику да се огласи и поводом афере "Пуч", уз оцену да низ опозиционих снага и невладиних организација које, како се наводи, "инспирише Запад" и које следе логику "обојених револуција" могу да имају последице по регионалну безбедности.²⁹ Европска унија и НАТО наступили су заједно поводом кумановске кризе. Изразили су велику забринутост и нагласили опасност од избијања сукоба налик оних из 2001. године. Генерални секретар НАТО-а, Јенс Столтенберг (*Jens Stoltenberg*), напоменуо је да све политичке вође и вође заједница заједнички раде на томе да се врати мир и спроведе транспарентна истрага како би се утврдило шта се догодило. Такође, европски комесар Јоханес Хан изразио је своју забринутост за оно што се догодило у Куманову. Но, он је нагласио да напад не сме одвући пажњу од веома озбиљне унутрашњеполитичке ситуације у Македонији и поново позвао власт и опозицију да крену у решавање те ситуације и почну да сарађују.³⁰ У регионалном контексту кумановски догађаји такође су изазвали велику пажњу. Српски министар унутрашњих послова Небојша Стефановић изјавио је да МУП Србије прати ситуацију у Македонији од почетка, да је повећана борбена готовост и да неће дозволити да их оваква ситуација изненади.³¹ Бугарски премијер, Бојко Борисов (*Бойко Методиев Борисов*), поводом кумановског инцидента потенцирао је значај македонске државе за официјелну Софију и саветовао македонског премијера, Николу Груевског, да поднесе оставку у циљу стабилизације стања у држави.³² Косовски премијер, Иса Мустафа (*Isa*

---

²⁸ "Москва забринута због дешавања у Македонији", *N1 TV*, Интернет: <http://rs.n1info.com/a58929/Svet/Svet/Moskva-zabrinuta-zbog-desavanja-u-Makedoniji.html>, 07.08.2016.

²⁹ *Ibidem*

³⁰ „Прво разјаснити ко стоји иза напада у Куманову“, *N1 TV*, Интернет: <http://rs.n1info.com/a59673/Svet/Svet/EU-o-napadu-u-Kumanovu.html>, 09.08.2016.

³¹ „Појачали смо борбену готовост“, *N1 TV*, Интернет: <http://rs.n1info.com/a58905/Vesti/Stefanovic-Pojacali-smo-borbenu-gotovost.html>, 10.08.2016.

³² „Бугарски премијер саветује Груевском да поднесе оставку“, *N1 TV*, Интернет: <http://rs.n1info.com/a59277/Svet/Region/Bugarski-premijer-savetuje-Gruevskom-da-podnese-ostavku.html>, 07.08.2016.

Mustafa), поводом терористичке акције у Куманову изразио је спремност Приштине у спречавању било какве ескалације. Он је додао да не постоји разлог да се насиље прелије и угрози Балкан или Европу.³³ Албанска влада је искористила кумановске окршаје како би нагласила значај имплементације Охридског споразума. У званичном саопштењу владе Албаније је наведено: “Драматични догађаји у Куманову протеклих дана прете да угрозе нормалност и етничке односе који су и даље крхки због тога што се Охридски споразум само делимично примењује, али су апсолутно кључни за опстанак македонске државе”³⁴. Портпарол грчког министарства спољних послова, Константинос Кутрас (*Konstantin Kutras*), у саопштењу за новинаре поводом кумановског “Дивог насеља” је рекао: “Нажалост, ескалација тензија у Македонији потврђује оно што смо више пута рекли – да постоје озбиљни проблеми у нашој суседној земљи, проблеми у вези са функционисањем владавине права, поштовања људских права, спровођење Охридског споразума, поштовање принципа добросуседских односа и дефицит демократије”³⁵. Кумановски терористички напад је изазвао озбиљне турбуленције у непосредном суседству македонске државе. Осим што је постојао страх од евентуалног преливања сукоба, пробудили су се и стари духови о идејама “великих држава” на Балканском полуострву. Организовање почасне сахране у Приштини за учеснике у кумановским нападима, који су погинули у оружаним окршајима са македонском полицијом, изазвало је огромно негодовање у Македонији, но и у Србији. За представнике удружења ветерана ОВК-а убијени припадници оружане групе су хероји, мада још нису јасни мотиви ове групације.³⁶ На унутрашњој политичкој и друштвеној сцени у Македонији кумановски догађаји изазвали су још већа непријатељства и поларизованости пре свега на партијској основи. Док су за време кумановске акције представници политичких субјеката из власти и из опозиције позивали на смиреност и национално јединство, већ другог дана након завршетка полицијске акције променили су своју реторику оптужујући једни друге за организацију и индиректно подстрекивање овог напада. Лидер опозиционог Социјалдемократског савеза Македоније Зоран Заев позвао је, поводом сукоба у Куманову, македонског премијера Николу Груевског и Алија Ахметија, лидера Демократске уније за интеграцију, да “изађу пред грађане Македоније и да објасне ко, зашто и са каквим циљем дестабилизује Македонију, да ли и зашто криминалне

³³ „Косово ће спречити ескалацију насиља у региону“, *N1 TV*, Интернет: <http://rs.n1info.com/a59679/Vesti/lisa-mustafa-o-napadu-u-Kumanovu.html>, 09.08.2016.

³⁴ „Криза у Македонији не сме да ескалира“, *N1 TV*, Интернет: <http://rs.n1info.com/a59249/Svet/Region/Vlada-Albanije-o-Kumanovu.html>, 10.08.2016.

³⁵ “Грчка: у Македонији да превлада уздржаност, разум и дијалог“, *Тањуг*, Интернет: <http://www.srbijadanas.com/clanak/grcka-u-makedoniji-da-prevlada-uzdrzanost-razum-i-dijalog-12-05-2015>, 11.08.2016.

³⁶ Авни Ахметај, „Укоп осморо погинулих у Куманову“, *Al Jazeera Balkans*, Интернет: <http://balkans.aljazeera.net/vijesti/pristina-ukop-osmero-poginulih-u-kumanovu>, 10.08.2016.

групе са територија суседне државе улазе на територију Македоније”.³⁷ С друге стране, тадашњи премијер Македоније Никола Груевски, на великом провладином скупу који се одржао само недељу дана након трагедије у Куманову, најавио је да “неће бити повлачења, нити предавања и додао да је херојство полицајаца погинулих у обрачуну са наоружаним терористима 9. маја у Куманову пример за то – како се воли Македонија”³⁸. Такође, као искусан и mudar политичар за западно-балканске услове, и поред текуће политичке и безбедносне кризе Груевски није пропустио прилику да понови како су европске интеграције и чланство у НАТО-у приоритети македонске државе.³⁹ Иако су представници и медијатори из Европске уније покушавали да искористе кумановски инцидент као прилику за национално јединство и коначни политички консензус у томе нису успели. Кумановско “Диво насеље” је био нова додатна “тачка супротстављања” између владајуће структуре и опозиције. Владајућа структура успела је да представи кумановске догађаје као велику победу за македонску државу у очувању интегритета и суверенитета. Они су ово искористили као пример да убеди македонско друштво како Република Македонија има спољне непријатеље који у координацији са унутрашњим сарадницима, мислећи пре свега на опозициони СДСМ, желе да постигну неуспех, тј. крах македонске државе и постојање македонског народа. Развој ситуације у поменутом смеру комплетно је формализовао преговоре под снажним менторством Европске уније и америчког амбасадора у Скопљу. Иако је настављен процес “маратонских преговарања” решење кризе није био на видiku. Европски комесар Јоханес Хан постао је главни медијатор у овим преговорима. Он је покушавао да убеди лидере четири највеће политичке странке у Македонији да је резрешење актуелне политичке кризе услов за наставак на европском путу. Међутим, имајући у виду вишегодишњу стагнацију македонске државе на путу ка Европској унији, таква условљавања од стране високог представника ЕУ, за македонске лидере су била безначајна. За Јоханеса Хана, током ових преговора, додатна тешкоћа била је то што није могао да пружи евентуално „европско обећање“ у видљивој перспективи. Ипак, он је после сваких неуспешних преговора с лидерима четири македонске странке поручивао да Европска унија остаје посвећена целовитој подршци за гарантовање слободних и фер избора у Македонији, која је у тешкој ситуацији.⁴⁰ Током преговора све стране су биле свесне

³⁷ „Gruevski da kaže ko destabilizuje zemlju“, *TV N1*, Интернет: <http://rs.n1info.com/a58901/Svet/Region/Zoran-Zaev-o-sukobima-u-Kumanovu.html> (Accessed: 08.08.2016.)

³⁸ В. Вукасовић, *Груевск*, „Македонија не може да дозволи да Заев буде премијер“, *Политика*, Интернет: <http://www.politika.rs/sr/clanak/327921/Region/Gruevski-Makedonija-ne-moze-da-dozvoli-da-Zaev-bude-premijer>, 07.08.2016.

³⁹ “Заев шурује са страним службама“, *Вјести*, Интернет: <http://www.vijesti.me/svijet/gruevski-zaev-suruje-sa-stranim-sluzbama-834175>, 09.08.2016.

⁴⁰ “Договор у Македонији није морућ“, *Политика*, Интернет: <http://www.politika.rs/sr/clanak/347321/Dogovor-u-Makedoniji-nije-moguc>, 10.08.2016.

да решење политичке кризе неће допринети суштинском убрзању европских интеграција Републике Македоније. Проблеми са којима се суочава ЕУ на унутрашњем плану, као и „традиционални“ проблеми Скопља са својим суседима, представљају изазове који ће на дужем року отежавати европски пут Македоније. Под снажним притиском, пре свега званичног Вашингтона и посредничком палицом Европске уније, македонске политичке странке су у јуну месецу прошле године постигле споразум који је предвиђао прецизне смернице за излазак из кризе. Зато што је био усвојен у седишту Европске делегације у скопском насељу Пржино, тзв. Пржински споразум постао је кључни механизам за коначни излазак македонске државе из свепожимајуће политичке, институционалне и друштвене кризе. Странке које су учествовале у овим преговорима (ВМРО-ДПМНЕ, СДСМ, ДУИ и ДПА) обавезале су се да ће испунити одредбе овог споразума у циљу стабилизације државе и поновног интензивирања европске интеграције. Овим поводом, македонски председник Ђорђе Иванов изразио је захвалност за свеукупни ангажман међународне заједнице и посебно европског комесара Јоханеса Хана за усвајање договора из Пржина и поздравио спремност ЕУ да обезбеди целовиту подршку и гарантује слободне и фер изборе.⁴¹ На основу овог споразума Европска комисија саставила је позитивни годишњи извештај за Републику Македонију и поновила препоруку за почетак приступних преговора са Европском унијом. Но, овај пут препорука је условљена испуњавањем одредаба споразума из Пржина. Високи комесар ЕУ, Јоханес Хан, представљајући извештај и препоруку за македонску државу јасно је саопштио да је задовољан што је постигнуто позитивно решење, али је такође напоменуо да је ова препорука условљена комплетном имплементацијом споразума из Пржина, а на основу тога и наставком процеса демократизације Македоније.⁴² Очекивало се да ће македонска политичка елита заиста започети интензивну имплементацију споразума из Пржина. Ипак тумачење одредаба овог споразума била је нова тачка спорења између представника странака. Највећа међупартијска спорења су била везана за три питања, односно у вези законске реформе медијског сектора, реконструкције државне изборне комисије и законског оквира за постављање новог специјалног тужиоца који би се првенствено бавио афером „Прислушкивање“. И поред свакодневних преговора, под медијацијом представника ЕУ, Питера Ванхаутеа (*Peter Vanhoutte*), спровођење одредаба споразума из Пржина ишло је у супротном смеру. Повратак посланика опозиције у македонски парламент представља једину испуњену одредбу у складу са

⁴¹ „Председник Македоније позвао странке да спроведу договор из Пржина“, *Вечерње новости*, Интернет: <http://www.novosti.rs/vesti/planeta.300.html:586552-Predsednik-Makedonije-pozvao-stranke-da-sprovedu-dogovor-iz-Przina>, 06.08.2016.

⁴² „Препораката за преговори со ЕУ условена од спроведувањето на договорот од Пржино“, *ТВ Орбис*, Интернет: https://www.youtube.com/watch?v=x_I5g4dbTT8, 05.08.2016.

тачкама споразума.⁴³ Имајући у виду поларизованост на међупартијском нивоу, званичници у Бриселу поново су предложили процес преговора на високом нивоу у циљу спровођења „Пржинског“ споразума. Држећи се усвојених ускопартијских црвених линија четири највеће политичке странке су на типичан начин „осујетиле“ спровођење поменутог споразума. Уз велико закашњење у односу на одредбе из „Пржинског“ споразума извршена је реконструкција састава Државне изборне комисије, изабрани су нови министри и заменици министара из редова опозиције и изабран је нови технички премијер. Међутим овакав развој догађаја поново није водио у смеру „релаксирања“ међустраничних односа и креирања суштинских услова за демократске изборе. „Мешовита“ композиција техничке владе, која је била састављена од појединаца из редова владајућих и опозиционих странака, допринела је блокади институционалног система македонске државе. Неслагања између министара и заменика министара из различитих политичких тора довели су до нефункционалности и тоталне маргинализованости техничке владе, чији је задатак био да организује фер и демократске изборе.

Такође избор специјалног тужиоца и специјалног тужилаштва, на основу партијских неслагања био је делегитимисан још од самог почетка. За Тању Каракамишеву, универзитетску професорку, Специјално тужилаштво представља орган који је заснован изван оквира уставног поретка македонске државе, и уместо да ради у сагласности са законима оно је постављено као партијски портпарол и извршилац политике прогона СДСМ.⁴⁴ За Николу Грујевог, лидера ВМРО-ДПМНЕ, „Специјално тужилаштво представља специјално средство у рукама СДСМ против Владе, као и да је основано уз намеру активног партијског деловања“.⁴⁵ С друге стране, Социјалдемократски савез Македоније, оптужбе против Специјалног тужилаштва тумачи као потврду страха код Грујевог због поновног успостављања правде у држави.⁴⁶ Према речима Викторије Нуланд (*Victoria Jane Nuland*), заменице државног секретара САД-а за Европу и Евроазију, „функционисање Специјалног тужилаштва је од кључног значаја за владавину права, одговорности и стабилности правног система Македоније, што је такође кључно уколико ова држава жели да постане чланица ЕУ и НАТО-а“.⁴⁷ Македонска држава и поред

---

⁴³ *Statement by Commissioner Hahn and MEPs Vajgl, Howitt and Kukan: Agreement in Skopje to overcome political crisis*, European Commission, Интернет: http://europa.eu/rapid/press-release_STATEMENT-15-5372_en.htm, 09.08.2016.

⁴⁴ „Јанева тера политика со манипулациите за Груевски, хајката која ја работи во име на Заев не им успеа“, *Вистина*, Интернет: <http://vistina.mk/?p=371990>, 12.08.2016.

⁴⁵ „Груевски и Иванов со остри зборови против СЈО и СДСМ“, *Нова ТВ*, Интернет: <http://novatv.mk/gruevski-i-ivanov-so-ostri-zborovi-protiv-sjo-i-sdsm/>, 06.08.2016.

⁴⁶ *Ibidem*

⁴⁷ Кристина Озимец, „Порака на Нуланд: Решение за кризата преку одговорност за криминалот“, *Дојче веле*, Available from: <http://dw.com/p/1JNPA>, 08.08.2016.

усвајања споразума из Пржина била је све даље од организовања демократских и фер избора, а и све даље од политичке стабилизације. Рад специјалног тужилаштва био је у константној конфронтацији са јавним тужилаштвом Македоније, док је рад техничке владе на организовању избора био блокиран као последица неслагања министара из различитих политичких странака. Када је постојало уверење да је ово врхунац политичке кризе, уследила је одлука македонског председника о аболицији 56 политичких функционера и јавних личности који су били умешани у афери „Прислушкивање“ и који су били подвргнути истражним мерама специјалног тужилаштва. Председник Ђорђе Иванов образложио је ову одлуку у интересу државе и нације. У свом образлагању поменуте аболиције, он је изразио уверење да ће овај акт допринети коначном разрешењу политичке кризе и да ће бити основ за стабилизацију македонске државе.⁴⁸ Одлука македонског председника о масовној аболицији изазвала је велике тензије код грађана Македоније. Такође, она је изазвала негодовање код политичких представника држава Европске уније и САД-а. Ова одлука у главном граду Македоније била је пропраћена масовним протестима и грађанским немирима. Политички противници Иванова одлуку о аболицији дефинисали су као спровођење селективне правде на делу, док су је његови симпатизери посматрали као државнички чин. Бивши премијер и лидер најутицајније владајуће ВМРО-ДПМНЕ Никола Груевски дистанцирао се од одлуке председника Ђорђа Иванова да аболира одговорне у афери „прислушкивање“, али, како је рекао, не сумња у добре намере македонског председника, нити легалност његове одлуке.⁴⁹ Лидер СДСМ Зоран Заев је оптужио Иванова да је одлуком о аболицији извео државни удар, да је срушио правну државу и договор из Пржина, којим је требало да буде разрешена двогодишња политичка криза.⁵⁰ За представнике тзв. међународне заједнице ова одлука је била потпуно погрешан „маневар“ на путу ка разрешењу кризе. Немачко министарство спољних послова отворено и директно оптужило је македонског председника Ђорђа Иванова за рушење споразума из Пржина чином аболиције.⁵¹ Немачки часопис „Ди Велт“ (*Die Welt*) пише „како македонска влада планира нову изборну превару, док председник

---

⁴⁸“Иванов обраќање: Аболиција и амнестија за власта и опозицијата“, *Медиа Вести*, Интернет:<https://www.youtube.com/watch?v=pW9BhGM-aaw>, 10.08.2016.

⁴⁹“Груевски се оградил од одлуке Иванова о аболицији“, *Тањуг*, Интернет: <http://www.blic.rs/vesti/svet/makedonija-gruevski-se-ogradio-od-odluke-ivanova-o-aboliciji/ydzcb50>, 09.08.2016.

⁵⁰ Македонија: протести због аболиције, тражи се оставка председника, *Радио Слободна Европа*, Интернет:<http://www.slobodnaevropa.org/a/makedonija-protesti-zbog-abolicije-trazi-se-ostavka-predsednika/27671041.html>, 04.08.2016.

⁵¹ Борис Георгиевски, „Скопје и Берлин на различни фреквенции за мисијата на Хајндл“, *Дојче веле*, Интернет: <http://dw.com/p/1IliB>, 03.08.2016.

проглашава амнестију за политичаре. Но, имајући у виду избегличку кризу, Брисел затвара своје очи⁵². Будућност Македоније никада није била неизвеснија, наводи се у последњој анализи Међународног института за блискоисточне и балканске студије (IFIMES), са седиштем у Љубљани.⁵³ Поништавање одлуке председника о аболиција нови је захтев македонске опозиције и међународне заједнице за политичку стабилизацију и наставак европске интеграције. Док се на улицама македонских градова одржавају масовни протести и контрапротести, „дипломате ЕУ и САД лобирају код Иванова да промени своју одлуку о аболицији одговорних за аферу прислушкивање“⁵⁴. Такав развој ситуације допринео је да представници Европске уније по први пут употребе снажнију реторику у односу на македонске политичаре, запретивши да ће македонска држава бити подвргнута санкцијама Уније уколико се настави са праксом вођења неодговорне политике у односу на актуелну кризу.

4) ИЗБОРИ

- *Statement by Commissioner Hahn and MEPs Vajgl, Howitt and Kukan: Agreement in Skopje to overcome political crisis*, European Commission, Интернет: http://europa.eu/rapid/press-release_STATEMENT-15-5372_en.htm, 09.08.2016.
- Szpala, M., *Macedonia: a superficial democracy in the shadow of crises*, OSW/Commentary, Center for Eastern Studies, 2016.
- Vankovska, B., “Social movements and protests in : Between state building and popular demands from below”, u, ur. Biljana Vankovska, *Security Dialogues*, Faculty of Philosophy – Skopje, Skopje, 2015.
- Ахметаж, А., „Укоп осморо погинулих у Куманову“: *Al Jazeera Balkans*, Интернет: <http://balkans.aljazeera.net/vijesti/pristina-ukop-osmero-poginulih-u-kumanovu>, 10.08.2016.
- Блажевска, К., „24-ти декември година потоа: Со Шиповиќ „притворени“ и препораките“, *Dojče vele*, Интернет: <http://dw.com/p/1Aey1>, 09.08.2016.
- Блажевска, К., Савић, С., „Македонија пред новом кризом“, *Dojče vele*, Интернет: <http://www.dw.com/bs/makedonija-pred-novom-krizom/a-17595560>, 03.08.2016.

⁵² „До кога Брисел кје ги затвора очите пред кризата во Македонија“, *Dojče vele*, Интернет: <http://dw.com/p/1IYYJ>, 07.08.2016.

⁵³ „Избори у Македонији: рјешење или нови проблем“, *Al Jazeera Balkans*, Интернет: <http://balkans.aljazeera.net/vijesti/izbori-u-makedoniji-rjesenje-ili-novi-problem>, (Accessed: 09.08.2016.).

⁵⁴ „Криза у Македонији може да наруши односе са ЕУ и НАТО“, *Тањуг*, Интернет: <http://www.tanjug.rs/full-view.aspx?izb=241304>, (Accessed: 07.08.2016).

- Бојић, С., Смајић, М., „Проблеми у „тампон држави“, *Dojče vele*, Интернет: <http://www.dw.com/bs/problemi-u-tampon-dr%25%BEavi/a-19207482>, 05.08.2016.
- Вукасовић, В., *Груевск*, „Македонија не може да дозволи да Заев буде премијер“, *Политика*, Интернет: <http://www.politika.rs/sr/clanak/327921/Region/Gruevski-Makedonija-ne-moze-da-dozvoli-da-Zaev-bude-premijer>, 07.08.2016.
- Вучић, С., Миленковић, С., „Македонија: фактор стабилности или нестабилности у регионалном безбедносном подкомплексу Западни Балкан?“, у Мирослав Антевски (ур.), *Међународни проблеми*, Институт за међународну политику и привреду, Београд, 2014.
- Георгиевски, Б., „Скопје и Берлин на различни фреквенции за мисијата на Хајндл“, *Dojče vele*, Интернет: <http://dw.com/p/1IliB>, 03.08.2016.
- Ђукановић, Д., „Западни Балкан 2014. – напредак у Европским интеграцијама или стагнација?“, у Драган Ђукановић, Александар Јазић, Милош Јончић (урс.), *Србија, регион, и Европска унија*, Институт за међународну политику и привреду, Београд, 2015.
- Кузмановски, Б., „Македонија: годину обележили избори“, *Радио слободна Европа*, Интернет: <http://www.slobodnaevropa.org/a/makedonija-godinu-obelezili-izbori/26769434.html>, 07.08.2016.
- Кузмановски, Б., „Малески: Западу је важно да у Македонији пиштољи остану у футролама“, *Радио Слободна Европа*, Интернет: <http://www.slobodnaevropa.org/a/nema-dogovora-o-resenju-politicke-krize-u-makedoniji/27026315.html>, 09.08.2016.
- Озимец, К., „Порака на Нуланд: Решење за кризата преку одговорност за криминалот“, *Dojče vele*, Available from: <http://dw.com/p/1JNPA>, 08.08.2016.
- Павлица, Б. *Македонија у балканским односима*, Београд, 2012.
- Смилевска, М., „Смилевска о последицама сукоба у Куманову“, *Al Jazeera Balkans*, Интернет: <http://balkans.aljazeera.net/video/smilevska-o-posljedicama-sukoba-u-kumanovu>, 10.08.2016.

5) ЗАКЉУЧАК

(Не)прилике са којима се суочава македонска држава током последње две године креирају нов дискурс у процесу разумевања њене евро-атлантске будућности. Проблеми са суседним државама, пре свега са Грчком и Бугарском, више не можемо посматрати као „кључну баријеру“ на путу Македоније ка ЕУ и НАТО. Но, морамо напоменути да су ови спорови значајно допринели ситуацији у којој се данас налази ова држава. Дугогодишња условљавања и постојано одлагање процеса дубље интеграције са Европском унијом,

допринели су појављивању новог феномена у оквирима македонске политичке елите који је латентно маргинализовао евроатлантска стратешка опредељења и „замрзнуо“ деловање македонске спољне политике у том правцу. Из угла македонско-грчког и македонско-бугарског спора, европске интеграције виђене су као пут који постепено, али трајно, одваја етничке Македонце од свог идентитета и историје. Македонска политичка елита, играјући на карту очувања „македонштине“, негативно је утицала како у смеру европских интеграција, тако и на унутрашњем међуетничком нивоу. Македонци и Албанци, као најбројније етничке групе у држави Македонији, почели су да се споре око одређивања најзначајнијих државних интереса. За грађане из албанске националности, чланство у Европској унији и НАТО представљају једину одрживу алтернативу за стабилну будућност Републике Македоније. С друге стране, за Македонце чланство у поменутиим организацијама такође представља стратешки интерес за просперитетну државу, но не и по цену одустајања од националног идентита и историје. Када на све ово додамо изразите економске и социјалне проблеме које не препознају етничке границе у македонском друштву, веома једноставно можемо закључити да је македонска политичка елита креирала све неопходне услове за дестабилизацију државе. Политичке кризе, са којима се суочава ова држава у последње две године, само наговештавају шта би могло да се догоди уколико се текућа криза, која је и даље на високом политичком нивоу, прелије унутар македонског друштва. Све ово можда и не би било толико опасно уколико би званичници из Брисела умели да преговарају са македонским политичарима. Проблеме уочавамо на обе стране: прво, Брисел је превише „уморан“ да би се бавио унутар-македонским политичким играма и поред схватања значаја македонске стабилности на регионалном нивоу; друго, за македонску политичку елиту више нису битна европска обећања, јер су до сада имали углавном негативно искуство са остварењем истих. Пут македонске државе у овом правцу представља идеалну прилику за поновно отварање „старих“ питања на Балкану, укључујући македонско питање, и креира идеалне услове за трајно осиромашење грађана ове државе, што би отворило још једно суштинско питање о економској одрживости Македоније.